

Friskere kyr på rullende golv

NORLAND/ANDØY: Kyrne på Åbergsjord får reint sengetøy hver gang de legger seg. Takket være enkel svensk leamikk.

■ JOGEIR M. AGJELD
Tekst

■ METTE-HELENE BERGER AMUNDSEN
Foto

Einar og Kari Åbergsjord har installert bevegelige liggebåser for sine 20 kyr i lausdriftsfjøs på Åbergsjord. De overtok i 2007, og har de siste årene hatt økende problemer med høyt celletall.

– Vi kom til at en del av problemet sannsynligvis lå i liggebåsene. De båsene vi hadde var ganske slitte, så vi var nødt å skifte dem. Siden vi har et lite og trangt fjøs med høyt smittepress, var bevegelige liggebåser en måte å redusere smittepresset på, uten å bygge større fjøs, forklarer Einar og Kari.

Drives av kuas egenvekt

De spesielle liggebåser fra Gotlandske Moving Floor er de første i Norge. Kanskje det er litt av grunnen til det Einar

betegner som enestående oppfølging fra produsenten. Båsene forhandles av Felleskjøpet.

Hver enkelt bås består av ei treramme. Det meste av båsen fylles av en 70 mm tjukk latexmadras. Framme og bak er ruller av tre, omsluttet av en endeløs PVC-duk. Rullen bak snurrer fritt, mens den framme har drift etter snorstart-prinsippet. Hele ramma er opphengt slik at framenden presses ned når ei ku stiger til sengs. Da vil ei snor som går fra rullen framme og ned i golvet kortes inn. Når kua går av igjen, sørger gassfjærer for å heve ramma. Da strekkes snora, og duken går 40–50 centimeter bakover. I nedkant av rullen bak er en avskraper. Konstruksjonen forutsetter bæsskinner uten støttefot.

– Duken vaskes ikke, men den har lett for å slippe fra seg skit og smuss, og avskraperen gjør en god jobb. Området som skitnes mest til i liggebåsen er den bakre delen, der også juret ligger nedpå. Båsen må brukes omlag ti–tolv ganger før samme område av duken er bak ved jurområdet igjen, forteller Einar.

Minimalt med bakterievekst

Sveriges Lantbruksuniversitet har tittet på kyr i lausdrift. De har kommet fram til at hver liggebås i gjennomsnitt besø-

Einar og Kari Åbergsjord mener rullende liggebåser bidrar renere fjøs og til lavere celletall.

kes 12 ganger i døgnet av åtte ulike kyr. Med litt ugunstige forhold gir det fort et grunnlag for ugunstige bakterier.

Ved at det aller meste av skiten skraperes av for hver ku, kombinert med en temmelig glatt duk, blir det mindre attraktivt å være bakterie i et fjøs som på Åbergsjord.

Produsenten refererer til forsøk som er gjort på bakterievekst. Med Moving Floor og skifte av ku en gang i timen var den målbare bakterieveksten nær null. På tradisjonell båsmatte som rengjøres to ganger daglig tar bakteriene 200-gangen på ett døgn. Dersom samme type båsmatte kun rengjøres en gang daglig, var bakterieveksten for høy til å kunne måles.

Erstatter gummimatta

– Vi monterte ferdig den siste båsen i romjula. Tilsammen kom investeringen på 175 000 kroner pluss monteringsarbeidet. En enkelt bås koster 8000 kroner. Båsen erstatter de vanlige båsmatte, noe som reduserer prisforskjellen, forklarer de to bøndene.

Einar og Kari monterte båsene i flere omganger, og det var tydelig å se at kyrne liker seg godt på de nye rullende sengene.

– Monteringsarbeidet i et fjøs som vårt er mer omfattende enn man skulle tro. I et nytt fjøs bidrar liggebåsene til spart arbeid, for de er klargjort for montering på slett golv. Vi måtte hogge vekk påstøpet først, før vi kunne starte

monteringen. Det var største jobben. Deretter skal det bores hull for beslagene som holder liggebåsene, mekanismen i forkant krever en del montering, og ei gummimatte som ligger i overgangen mellom båsene skal på plass.

Ikke fritt for arbeid

Gangarealet består av spaltegolv. Dette skraperes manuelt to ganger daglig. Familien på Åbergsjord har skraprobot i øvre sjikt av ønskelista, men ville avvente andres erfaringer før de tok steget. Nå kan det nærme seg handel. Sjøl om liggeflata på de nye liggebåsene gjør seg rein sjøl, må gummimatta over kanten mellom båsene rengjøres manuelt.

Avskraperne i bakkant av hver enkelt liggebås er av tilsvarende type som på Moving Floors kalvebokser. Der fungerer de utmerket, mens de her er utsatt for at kyrne kommer borti med føttene, noe som gir bulker og nedsatt funksjon. Fabrikken folk har sett problemet og jobber med en løsning. En mulig løsning er en plast-avskraper som er plassert mer ute av veggen på rullen.

Enda har ikke Einar og Kari nok erfaring til å si om det samler seg mye skit under liggebåsene. I fall det skulle bli nødvendig, er det en overkommelig jobb å spyle under liggebåsene.

Levetida er nøkkelen til suksess

De to Nordlandsbøndene er klare på at båsenes levetid og vedlikeholdsbehov

er det store spørsmålet som avgjør om løsningen blir suksess eller fiasko.

– Holder båsene i 10 år, får de godkjent-stempel av meg, fastslår Einar.

Noen måneders erfaring er for lite til å felle noen dom. Leamikkens driftssikkerhet er en annen avgjørende faktor. Alt nå har han gått over mange av båsene for å justere mekanismen, men det kan også skyldes litt for lite presist arbeid i monteringen. Reservedelene er enten standard hyllevarer eller slikt som kan fikses i gardsverkstedet. Båsene trenger også regelmessig smøring.

Strør med torv

Bøndene på Andøya har tilgang til rimelig lokalprodusert torv som strør, noe som også bidrar til bedre jurhelse, tror Einar.

– Torva har låg pH, slik at den er litt antiseptisk. Det gjør livet ubehagelig for bakteriene. Største minuset med torv, er at det ser skittent ut i fjøset. Alt på golv-nivå blir brunt. Ellers ser jeg bare fordele, så lenge prisen holder seg. Mens flis binder nitrogen til nedbryting, bidrar torva positivt i nitrogenregnskapet. Den henger seg heller ikke på juret slik flisa kan gjøre.

Kan få strø-automat

Det er mulig å montere en datastyrt strø-automat i forkant av liggebåsene. Med jevne intervaller mater den ut strø langs hele båsrekka. Dermed slipper du å gjøre jobben manuelt, det vil alltid

Mellomrommet mellom liggebåsene dekkes av ei gummimatte som må rengjøres manuelt, men juret ligger i trygg avstand fra basseluskene. Foto: Privat.

Hver gang ei ku går ut at båsen, trekkes matta så langt bakover som feltet uten strø. Foto: Privat.

være ferskt og reint strø i liggebåsene, og forbruket av strø hevdes å være lavere enn om du skulle kasta utover sjøl. Ulempen er at automaten også strør om det er kyr i båsene på strøtidspunktet.

Åbergsjord har valgt å strø manuelt. En grunn er at flere har erfart det samme som veterinæren frykter, at strø som befinner seg i husdyrrommet over litt tid vil trekke til seg så mye fukt at effekten som strø reduseres. Det er også risiko for soppvekst.

Mye som kan gi jurtrøbbel

Noe av det som utløste investeringen på Åbergsjord, var at familien i flere år har avla målrettet mot høyere yting. Det har gått på bekostning av lekkasjeegenskapene til kyrne. Lekkasje er ikke noe problem i robotfjøs, men kan være uheldig der du har manuell mjølking.

– I forrige oksekatalog var det kun to okser med høyere indeks enn 100 på lekkasje, så det kan bli utfordrende å avle bort lekkasjene, konstaterer Einar.

At de gamle liggebåsene ble utpekt som den kanskje største synderen i ei kompleks problemstilling er en følge av grundige vurderinger. Dårlig ventilasjon kan også være uheldig for jurhelsen. På Åbergsjord ble derfor også ventilasjonen målt og sjekket, med godkjent karakter. Resultatet etter monteringen av de rullende liggebåsene tyder også på at det var et riktig grep. □□

Tomme liggebåser presses opp i framkant av ei gassfjøl. Relativt enkel leamikk sørger for at bevegelsen drar duken bakover. Når ei ku legger seg, presses framkanten litt ned.